

Helse- og omsorgsdepartementet

Kommunal- og distriktsdepartementet

Vår saksbehandler

Vår ref.
SAKSNR
oppgis ved alle henvendelser

Deres ref.

Dato
10. okt. 2023

Innspill til stortingsmelding fra Tråanten tjielte

Samisk befolkning påvirkes av de samme helsedeterminantene som storsamfunnet, og det vil være deler av folkehelsearbeidet som er like virkningsfullt rettet mot samiske innbyggere som mot majoritetsbefolkningen. Det er imidlertid viktig å anerkjenne at samisk befolkning har en egen, sterk helsedeterminant i form av minoritetsstress. Å utjevne helseforskjeller mellom samisk befolkning og majoritetsbefolkning, kan ikke gjøres uten å adressere minoritetsstress. Dette må dermed bli en viktig satsing i folkehelsearbeidet.

Minoritetsstress forklarer forhøyet sykdomsbyrde i minoritetsgrupper som et resultat av stigma, diskriminering, usynliggjøring, og å leve i et fiendtlig eller utarmet sosialt miljø. Stress viser til et vidt spekter psykologiske og fysiologiske reaksjoner på belastning, som ved vedvarende belastning tærer på personens helse. Vedvarende stress i en befolkningsgruppe er forbundet med opphopning av psykiske lidelser og rusmiddelavhengighet, samt fysiologiske belastninger, særlig kardiovaskulære. I tillegg vil stigma og diskriminering medføre sosial læring. Dette innebærer at mange med minoritetsbakgrunn kan ha internalisert diskrimineringen, og leve med negative holdninger til en gruppe de selv tilhører. Dette er en stor psykologisk, relasjonell og eksistensiell byrde.

Å adressere minoritetsstress som folkehelseutfordring handler om å sikre minoriteters rettigheter og å gi rettferdig og likeverdig behandling. Det handler dermed også om å erkjenne og søke forsoning for tidligere overgrep. Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid er i denne sammenhengen et folkehelsearbeid. Minoritetsstress kan ytterligere reduseres ved å sikre rettslig og institusjonell støtte til samisk befolkning, samt vern mot diskriminering og hatytringer. Fornorskingsprosessen utarmet samisk kultur ved å gjøre den usynlig, og ved å definere den ut av det norske. På denne måten utarmet og innsnevret den også norsk majoritetskultur. Samisk språk og kultur må synliggjøres og støttes. Fornorskningen skapte en avstand mellom samer og deres egen kultur, men også en avstand mellom samer og norske offentlige tjenester. Å lykkes med folkehelseiltak rettet mot samisk befolkning avhenger dermed av en tilnærming basert på involvering og deltakelse.

Med hilsen

Ane Bjøru Fjeldsæter, spesialist i klinisk samfunnspsykologi